

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani [Katol. Tiskarna], naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrtnih

4. oktobra 1917

Način dovažanja pitne vode vojakom v visoke gorske postojanke.

Ženska zvestoba.

Kitajska pripovedka. Priredil I. K.

red več stoletji je živel na Kitajskem modrijan Tsuajang-Tse, ki je pozneje postal učenec znanega Lao-Tse, ustanovitelja taoizma. Tsuajang-Tse se je oženil s prav lepo, mlado devojko. Da bi se mogel popolnoma posvetiti modroslovju, se je preselil s soprogo na miren kraj in je odklonil visoke državne službe, ki so mu jih ponujali.

Nekega dne se je ves zamišljen sprehajal. Kar zapazi, da je zašel med številne grobove. Na nekem še svežem grobu je sedela mlada ženska v žalnih oblačilih in je z veliko belo pahljačo — bela je pri Kitajcih barva žalosti — vztrajno pahljala krog groba. Radoveden vpraša modrijan ženo, kaj hoče doseči s takim ravnanjem. Jokaje mu odgovori, da grob krije zemske ostanke njenega moža, ki ga je prisrčno ljubila. Oj, zapustil jo je, njeno življenje je strto za vedno.

»Toda, hči moja,« jo vpraša Tsuajang-Tse, »kaj nameravaš s pahljačo?«

»Tako sva seljubila,« mu odgovori žena, »da sem možu, preden je umrl, morala obljubiti, da se ne bom omožila, dokler se njegov grob popolnoma ne posuši. Sedaj pa,« je nadaljevala in pričela znova krčevito jokati, »sedaj pa se grob noče posušiti, dasi že več ur pahljam krog njega.«

»Res si vredna usmiljenja,« odvrne ji modrijan. »Dovoliš, da ti pomagam? Gotovo se hitreje grob posuši.«

Vdova z veseljem sprejme ponudbo in poda modrijanu ravno tako belo pahljačo, kakor

jo je imela sama. Modrijan pa je imel čudodelno moč, da je zarotil vetrove, in grob se je res prav kmalu posušil. Vsa srečna se je mlada vdova zahvalila modrijanu in odšla.

Zamišljen se je Tsuajang-Tse vrnil domov, belo pahljačo pa je obdržal v roki. Žena je postala ljubosumna in ga je vprašala, kod je hodil. Povedal ji je, kaj se mu je dogodilo z vdovo, in je pristavil: »Vidiš, da so žene nestanovitne kot valovi morja. Dokler soproj živi, so mu vdane od srca; kakor hitro pa umrje, komaj čakajo, da se njegov grob posuši.«

Modrijanova žena je bila vsled teh besedi ogorčena do skrajnosti. »Ta vdova,« je rekla, »je sramota za ves ženski rod; krivično je, vse žene soditi po njej. Žena more srce dati le enemu; grob, ki krije moža, krije tudi njeno srce.« V jezi izvije možu pahljačo iz rok in jo razbije na kosce.

Kmalu nato je Tsuajang-Tse zbolel; vsa ljubezniva skrb in postrežba njegove žene je bila zastonj. Par trenutkov pred smrtjo je z žalostnim smehljajem poklical ženo in ji rekel: »Res škoda, da si razbila pahljačo; kako prav bi ti bila sedaj!« Izgovori pa umrje.

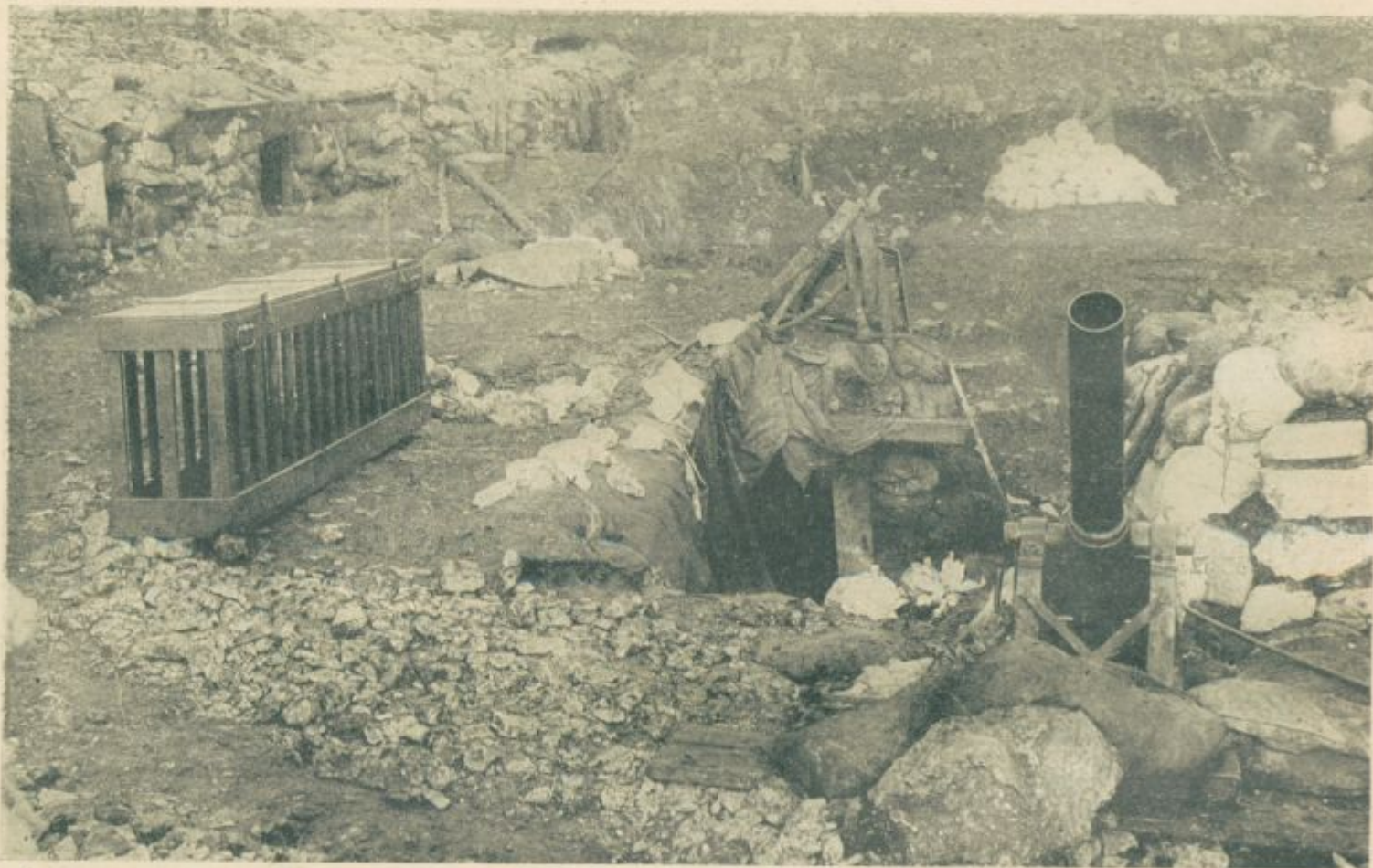
Krsta, ki so v njej počivali zemski ostanke umrlega, je morala ostati v mrliški sobi, dokler vražarji ne določijo, kdaj naj se vrši pogreb. Vdova je jokala, da se je razlegalo po vsi hiši. Številni prijatelji in učenci rajnega so vsak dan prihajali v hišo, da izkažejo učitelju zadnjo čast, ter so jokali in zdihovali z vdovo vred.

Kljub neizmerni žalosti pa je vdova vendarle ostala ženska; od časa do časa je pogledovala na nekega mladeniča, ki se je nahajal med žalujočimi. Po služabniku je poizvedovala, kdo da je zali mladenič. Zvedela je, da je prišel iz daljne dežele; hotel je postati učenec njenega moža, toda smrt ga je prehitela. Vdova in mladenič sta se vsak dan srečala pri

glasno zajokala in si vse prizadela, da bi ga zopet spravila k zavesti. Stari mladeničev služabnik, ki je pritekel na pomoč, ko je zaslišal kričanje, je izjavil, da njegovega gospodarja vsako leto enkrat napade taka omotica. »Ali ni pripomočka, da ga rešimo,« vpraša nevesta in joče. Služabnik pa pravi: »Je pripomoček, pa samo eden; toda zelo težko ga je priskrbeti. V kozarcu vročega vina mu je treba dati možgane kakega človeka, da vse skupaj izpije. Poprej je njegov oče ukazal umoriti k smrti obsojenega hudodelca. Kaj pa naj tu storimo?« — »Ali možgani človeka, ki ni še dolgo mrtev, niso ravno tako dobri?« vpraša vdova, ko se je nenadoma na nekaj spomnila. — »Da,« odgovori starec, »toda kje jih dobimo?« — »To je moja stvar,« reče žena, vzame sekuro in teče v šupo.

Hitro razbije pokrov. Kako pa se začudi, ko zasliši globok vzdih in vidi, da je mrlič odprl oči in se polagoma dvignil. »Ljuba žena,« ji pravi, »podaj mi roko in pomagaj mi, da vstanem!«

Žena se je kmalu otresla strahu in se je hlinila prav veselo. Ko se je mož vračal v hišo in se čudil, da se na domu vrši veselica, da žena ne nosi žalne obleke in da so krsto spravili v šupo, mu je z žensko prebrisanostjo vse pomisleke razvozljale

Po deseti italijanski ofenzivi ob Soči. Zavzeta italijanska pozicija z minometalcem.

mrliču, njune misli pa niso bile pri rajnkem. Rože ljubezni so jima zakrivale krsto.

Vdova je strastno hrepenela, da bi se kmalu poročila, mladenič pa je opozarjal na težkoče. Ni imel dovolj denarja za ženitnino; tudi se mu ni zdelo prav, da bi svatovali pod isto streho z mrličem. Toda ona je imela denarja dovolj za oba; krsto so prenesli v šupo na koncu vrta. Odstranjene so bile vse ovire; obhajali so ženitnino z veliko slovesnostjo.

Ko je srečna dvojica sedela za svatovsko mizo, je mladenič naenkrat obledel in omedlel. Nevesta se je hudo prestrašila,

naravnim potom. Vendar pa je mislila, da je izgubljena, ko se je mož napotil v obednico.

Odleglo pa ji je, ko je videla, da sta mladenič in služabnik izginila brez sledu.

Ko je žena soprogo zagotavljala večno zvestobo, reče modrijan naenkrat: »Ozri se!« V odprtih vratih je stal ženin s služabnikom; toda prikazen je takoj zopet izginila. Tedaj pa je modrijan povedal ženi, ki se je tresla od groze, da je on sam s čarovnijami vse tako uravnal, da je preizkusil ljubezen in zvestobo, ki mu jo je žena prisegla.

Hudo osramočena se je žena podala v svojo sobo in se zadavila s svilnato vrvico. Po pogrebu je Tsujang-Tse zažgal hišo, zapustil tisti kraj za vedno in posvetil vse ostalo življenje učenju modrosti.

Tako je prerokovano...

(Iz knjige »spominov. I. P.)

(Konec.)

Sedli so okrog velike javorove mize, na kateri so ležali vsevprek listi sobotnega »Slovenca«.

»No, tu poglejmo, če stoji kaj pisanega o tem!«

Vzel je v roke papir in začel brati počasi in slovkovaje:

»Av-s-tri-ja i-z-ro-či-la — —«

»Kdo misliš, da bo poslušal tvoje stokanje, goba stara,« se je oglašil ob njegovi strani Dolinarjev, položil tlečo viržinko na rob mize in mu potegnil list iz rok.

»No, pa daj ti, ko znaš bolje!«

Starec je podprl ravnodušno z roko koščeno brado in z odprtimi usti poslušal fanta, nepremično zroč vanj.

Jože je končal.

»Ne bo brez nič vse to, vam rečem. Srb se ne bo rad podal in potem bo završalo, tako se mi zdi. Tisti časi znajo priti, o katerih je rečeno: hudo bo na svetu in ne bo konca dolgo in še in še. — Takrat pravijo, da bo šla ženska iz Ljubljane do Crngroba in bo vse ljudi, ki jih bo srečala na poti, natisnila z enim samim poličem kaše; tako je prerokovano...«

V veži so zaškripala težka vrata in po kamenitem tlaku so se začuli koraki; vstopil je sosed s smodko v ustih, v rokah zviti papir.

»Posebna izdaja!«

Hlastno sem segel po listu in ga razganil nad mizo. — Dobro se še spominjam tistega trenutka: ničesar drugega nisem videl takrat pred seboj, kakor šestero velikih črk, natisnjenih na papir:

»Vojska?!«

»Kaj? Vojska?!«

»Položaj je na ostrini meča —«

Fanta sta se za hip spogledala; bila sta potrjena spomladi.

»Ali vam nisem pravil —?« je modroval Matija.

Fanta ga nista slišala. Oba hkrati sta se dvignila iz mize in planila k meni.

»Nič gotovega še ne stoji —!«

»V mestu je pa že vse pokoncu,« dostavil

je ugovarjaje sosed. »Pravijo, da se je že pričelo.«

»O, potem pa gremo!« Mohorjev je prijel Jožeta čez rame in vihtel zeleni kastorec z velikimi krivci.

»Bomo videli, kako bo,« je modroval starec bolj sam zase; »France, ti ne veš, kako je rečeno: ko bo prišel tisti čas, se bo začela stiska, kakršne še ni bilo, in ves svet bo naenkrat v ognju in cesar se vzdigne zoper cesarja in vojska ne bo ne konca ne kraja —«

»Kaj ti veš, starina!« Mohorjev ga je

bo na delaven dan prišel kmet in bo prehodil vse naše polje od Ozar ven do Zidančkovih smreke in bo iskal moških po njivah; in ko ga bo našel, mu bo segel v roko in mu bo rekel:

— Pozdravljen, brat!«

»In če se bo potemtakem res začela taka vojska, Matija, kdo bo pa nazadnje zmagal?«

»Kdo da bo zmagal?« je pomenljivo ponovil starec za sosedom in takoj skomizgnil s suhimi rameni. »To pa sam Bog ve! Včasih so govorili ljudje, da je hranil

Po deseti laški ofenzivi ob Soči. Plen zajetih italijanskih jurišajočih čet.

prezirljivo pogledal in vrgel ostanek pokajene cigarete predenj na tla.

»Ravno zato, ker sem star, nekaj vem in vama še enkrat rečem: sila bo takrat, dvakrat sila in ljudje bodo za praznik nosili krvave srajce. — Iz zgornjih krajev

stari Mrak debele črne bukve, v katerih da je bilo pisano: ko bodo šestnajstletni zmagovali, se bo reklo: jutri bo pa konec; tako je prerokovanje.«

Še je modroval starec, ko je priropotal po cesti skozi vas voz in se ustavil

Po deseti laški ofenzivi ob Soči. Plen zajetega italijanskega topništva, minometalcev in oddelka strojnih pušk.

vrh klanca pred hišo. Ozrl sem se in obrisal od dežja orošeno steklo.

»Župan!«

Vsi so se nemo spogledali in skočili k oknu. Po hiši je zavlada za hip tišina; po šipah so polzele deževne kaplje in se kakor solze razlivale po steklu navzdol. Par votlih udarcev kakor s kladivom je zazvenelo po steni; ljudje so drli v gručah s ceste proti hiši. Vse se je zgodilo naenkrat kakor v trenutku, in ko sem stopil na prag, sem čul le še zadnje besede županove:

»— vsi do dvainštiridesetega!«

Nadvojvoda Evgen na soški fronti.

Izpod koles je poškropilo blato in voz je zdrčal ropotaje po klancu navzdol.

»Vojska, črna vojska!« ...

Na beli steni je viselo dvoje velikih lepakov in pod njima se je gnetla kopica žensk in otrok.

»Bog se usmili! Vsi do dvainštiridesetega!« ...

Stemnilo se mi je za hip pred očmi, kakor bi se bilo naenkrat utrgalo nekaj dosedaj neznanega nad menoj in padlo nekje iz neskončnosti z vso silo name.

Na prag je stopil Jože in zavriskal, da je jeknilo po dolini; nekje s spodnjega konca vasi mu je odgovoril fant z visokim glasom, da je žalostno zazvenelo nad vasjo in otožno odmevalo skozi megleno nedeljsko jutro.

Po cesti proti vasi pa je hitelo dekle, držeč v rokah pismo, in si brisalo z belo rutico objokane oči. Bila je Gorenjčeva Ivanka.

* * *

In še en večer mi vstaja danes pred dušo — lep tih večer ...

Nad zapadnimi gorami je rdelo nebo in izza njih se je oglasil zdajpazdaj zamolkel strel. Iz vasi je zvenela preko polja otožna pesem zvonov, kakor bi se poslavljalo od sveta mlado, upolno življenje.

Na njivi pred hrasti je stal voz. Ob njem se je sklanjalo nad kupom rženih snopij dekle in jih podajalo očetu.

»O vojska, vojska — ! Najboljše nam bo pobrala.« Stari Gorenjec se je vzravnil na vozu, da je zaškrpala deska pod njegovimi nogami in se vprašajoče ozrl vame. — Vedno glasneje je donela preko polja pesem zvonov, kakor bi hotela seči daleč čez hribe, tja do galiških bojnih poljan — do grobov —

»O, Janez je bil fant kot le kdo — Kako vse drugače je mislil, da bo prišlo. Štiri leta bo o Malem Šmarnu — dobro se spominjam, ko je bil zadnjič pri nas,

preden je odhajal. »Bo pa čez leto dni kako drugače, kajne oče,« mi je rekel na pragu, ko mi je segel v roko, težko mu je bilo iti — Tega pač takrat ni mislil, da bo pokopan v Galiciji ...«

Starcu se je stresla beseda, v dekličjih očeh pa se je utrnula solza, se potočila po obledelem licu in kanila med orumenelo strnišče ...

»In kdo bi mogel vedeti, kaj vse še zna priti nad nas, ko smo tako blizu vojske. Peš smo hodili včasih od tu na Tolminsko — Tako ti pravim: sedaj se je pričelo in ne bo se končalo prej, dokler se ne bo izpolnilo vse, kakor je prerokovalo. Svet se bo začudil, tako je pisano v starih bukvah, ko bo nekega dne naenkrat potegnil veter, da ljudje ne bodo vedeli, od katere plati, in takrat, pravijo, bo vsak pograbil, kar mu bo najbliže pri roki, in vstal bo punt na punt in še enkrat punt. Ko bo pa mera božjih kazni za človeško lakomnost polna, bo prišel konec, ljudje se bodo pobratili in takrat, pravijo, da se bo pod Zidančkovo smreko sedem cesarjev pogajalo.«

Dvignil se je iznad snopja, umolknil za hip in pokazal proti smreki, nato pa še enkrat pristavil s pomenljivim glasom:

»Sedem vrhov ima in sedem cesarjev si bo takrat podajalo pod njo roke, tako je prerokovano ...«

Izza Krna se je oglasil zamolkel strel,

Z goriške fronte: Postaja žične vzpenjače, katera s pridom služi v vojne svrhe po gorah.

da je votlo odmevalo od Grintovcev, se nekaj hipov nemirno lovilo nad poljem in se slednjič izgubilo v večerni tišini, da se je čulo le še skrivnostno šepetanje žit ...

Ko sem se vračal, je bil okrog in okrog razlit tih mir, le večerna pesem slavčeva se je glasila iz hrastov. Tako lepo kakor nikoli prej v življenju se mi je zdela naše polje ob tistem večeru. Tja do vznožij gričev je bilo kakor ena sama žitna njiva; le tupatam se je sredi med zibajočim se klasjem pomikal počasni, komaj vidno s snopjem obložen voz ... V daljavi nad vrhovi gričev se je še svetlikalo, kakor bi se bilo ondi ravno odprlo prozorno večerno nebo. Spodaj so sanjale sredi gostega drevja vasi, vse pogreznjene v lahen polmrak, le vitki zvoniki podružnic so se dvigali iz njega pod nebo in se belili iz daljave. Temotni hrasti so stali za mano nemo in mogočno, kakor bi hoteli skriti to krasoto pred radovednim Posavjem; pred njimi stoletna smreka, nad katero se je sklonilo s tankimi meglicami posejano večerno nebo ...

Takrat sem se domislil pripovedke, ki sem jo bil čul že v otroških letih in ki še sedaj živi med našim ljudstvom. — V davnih, davnih časih — tako pripovedujejo — je živelo v vasi na velikih grunatih sedmero trdnih, a krivičnih in lakomnih gospodarjev. Tam, kjer so se stikale meje njihovih njiv, je stala takrat lepa, vitka smreka. Le en vrh je imela še tedaj in nihče ni vedel, kdo jo je zasadil na tisto mesto. Nekoč pa se je zgodilo, da se je je hkrati polakomnilo vseh sedmero gospodarjev in vsak izmed njih je trdil, da stoji na njegovem. Stari ljudje v vasi pa so natiem govorili, da nihče izmed njih nima pravice do nje, ker da je bila že od nekdanj Zidančkova. — Hudo se je maščevala smreka nad krivično lakomnostjo; trem izmed njih, ki so jo hoteli v kresni noči posekati, so pogoreli še tisto leto domovi do tal. Prepri in nesreče so uničile vseh sedmero gospodarjev; njih lepe domačije so bile prodane druga za drugo, vse do zadnje in njih rod je popolnoma izmrl. Ko je ležal zadnji izmed njih nespokorjen na smrtni postelji, pravijo, da je na Zidančkovi smreki ozelenelo sedem vrhov; kmalu nato pa so se začele počasi širiti po vasi čudne govorice: da se o kresnih nočeh prikazujejo duhovi okrog smreke in straše po hrastih, da bo prišla enkrat na svet huda vojska, ki jo bo rodila sama lakomnost, in ko bo končana, da se bo pod smrekovimi sedmerimi vrhovi sedem cesarjev podajalo roke.

Živo sem se spomnil te pripovedke; a prav tedaj pa se mi je naenkrat zazdelo, kakor da se je dvignila pred mojimi očmi izza Grintovcev v temnih obrisih ogromna postava, da je segala z glavo prav v modrino neba. Zvedavo je uprla svoj zlobni obraz iznad skalnih obronkov nad polje navzdol, kakor bi se začudila nad njegovo lepoto. Panski nasmeh je zaigral pod poželjivimi očmi in skozi polmrak se je iztegnila dolga, koščena roka nad hraste in zdela se mi je, kakor bi hotela z grabežljivimi prsti seči še dalje preko polja. V strahu sem se ozrl proč; a glej, na nasprotni strani, tam izza Lubnika se je prav tako ukirnila po hribu navzdol druga roka in grozeče obvisela nad vasjo; kmalu nato više gori tretja, četrta ... sedma. — Vse polje je vztrepotalo, kakor plaho dete pred zlobnim pogledom tujčevim. Vrhovi stoletnih hrastov so ječali v vetru in se kakor v tajni grozi sklanjali drug proti drugemu — le smreka pred njimi je stala trdno in nepremično, kakor začarana in okamenela kraljična, ki se je izgubila sredi visokih žit ... Izza gora se je oglašala zamolkla, otožna pesem topov ...

V tistem trenutku mi je prišlo, da bi planil kvišku in zaklical, da bi donelo daleč preko širnega polja, da bi se čulo čez sedem gora prav gori do galiških bojnih poljan:

»Dvigni se, narod moj! Vstani iz grobov in kaznui brezstidno lakomnost...!«

A nekaj nevidnega me je zagrabilo za prsi, izza Grintovca pa je z zlobnim nasmehom zarežalo vame:

»Kdo naj vstane? — Mar mrtvi? —«

Še glasneje so zadoneli iz vasi zvonovi in še otožneje je bila njih pesem preko polja... Sedmero lakomnih rok pa se je spustilo še niže nad žitno polje navzdol...

Takrat pa se mi je naenkrat zazdelo, da vidim v daljavi, tam gori onstran Kranja, sredi med vrstami križev tvoj grob, nezabni pevec, prorok Sorškega polja. Iz gomile, obrastle z zeleno rušo in sešajoče od Storžičevih planin do vznožja Šmarjetne gore, je nalahno, kakor dihanje, vstala visoka postava. Razločno sem spoznal tvoj blede obraz. Tajen nasmeh ti je zaigral na ustnicah, v lahnem dihu vetra je zatrepetala gosta rjava brada in plamteče oči so obstale nad rodnim poljem. Tedaj si dvignil vele roke daleč predse, jih razprostrl nad njivami in blede ustnice so se zganišle, kakor bi šepetale nad njimi svoj velikodušni blagoslov:

»Ne boj se, narod moj — —! Ne boj se, lepo rodno polje —!«

A glej! Kakor v strahu pred višjo močjo so se naenkrat začeli krčiti koščeni prsti, dolge roke so se jele dvigati iznad žit in se umikati druga za drugo za vrhove gora. Ko je izginila zadnja in je v temi za Grintovcem utonila zlobno se režča postava, si izginil skozi polmrak tudi ti, kakor lahen sen... Nad tvojo gomilo pa se je dvignil visok, mramornobel spomenik, velik in lep in raz njega so zablestele tvoje, z zlatimi črkami v kamen vklesane proroške besede:

Ko jaz v gomili črni bom počival
in zelen mah poraste nad menoj,
veselih časov srečo bo užival,
imel bo jasne dneve narod moj.

(S. Jenko.)

Iz daljave, kjer se je preko polja pomikal vlak, se je oglasila veselo doneča pesem naših fantov, vračajočih se s tirolskih planin: Lepa naša domovina — —

Iz vasi je donel čez polje glasen spev zvonov, mogočno in veličastno, kakor ob vstajenju v jutru Velike nedelje; sredi valujočih žit pa so se v lahnem večernem vetru zibali in šepetali kakor v potrdilo sedmeri vrhovi smrekovi...

Po svetu.

Odgovor cesarja Karla sv. očetu.

Odgovor cesarja na noto sv. očeta je izročil zunanji minister 20. septembra papeževemu nunciju. Slove:

Sveti oče!

Z dolžnim spoštovanjem in globoko ginjenji smo vzeli na znanje novi korak, ki ga je podvzela Vaša Svetost izpolnjujoč sveto zvanje, ki ga je Vam poveril Bog, pri nas in pri glavarjih drugih držav, ki se vojskujejo, s plemenitim namenom, da bi se težko preizkušeni narodi dovedli do sloge, ki jim zopet povrni mir. S hvaležnim srcem sprejemamo ta novi dar očetovske skrbi, katero ste, sveti oče, vedno posvečali vsem narodom brez razlike; iz dna svoje duše pozdravljamo ginljivo svarilo Vaše Svetosti vladam vseh vojskujočih se narodov.

V tej strašni vojski smo obračali svoj pogled vedno k Vaši Svetosti kot k tisti najvišji osebnosti, ki vsled svojega nadzemeljskega zvanja in po svojem visokem nazoru poverjenih dolžnosti stoji visoko nad narodi v vojski in ki ni dostopna nobenemu vplivanju; zato je bilo mogoče dobiti pot, ki more privedi, da se uresniči naša lastna želja in se privede trajni mir, ki bodi časten vsem delom.

Odkar smo zasedli prestol svojih prednikov, se popolnoma zavedamo odgovornosti, ki jo nosimo pred Bogom in pred ljudmi za usodo poverjene nam avstrijske monarhije; nikdar nismo zgrešili visokega smotra, da postanejo naši narodi prej kot mogoče deležni dobrobiti miru. Kmalu potem, ko smo nastopili vladno, nam je bilo tudi mogoče, da smo skupno z našimi zavezniki podvzeli korak, ki ga je že proučil in pripravil naš slavniti prednik, rajni cesar in kralj Franc Jožef I., da se doseže časten in trajen mir. V našem prestolnem govoru, s katerim smo otvorili avstrijski državni zbor, smo to željo izrazili in naglašali, da delamo na tak mir, ki naj oprosti nadaljnje življenje narodov od jeze in maščevalnosti in ki naj varuje veliko rodov pred uporabo orožja.

Naša skupna vlada medtem ni opustila, da je ponovno in odločno, tako da se je čulo na celem svetu, izražala voljo narodov monarhije, naj se prelivanje krvi konča s takim mirom, kakršnega si Vaša Svetost predstavlja. Osrečuje nas misel, da so se osredotočevale naše želje od iz-

Z močjo globoko ukoreninjenega pričanja pozdravljamo vodilno misel Vaše Svetosti, da mora sloneti bodoči svetovni red z izločitvijo sile orožja na moralni sili pravice, na gospodstvu mednarodne pravičnosti in postavnosti. Prešinja nas tudi nada, da bo povišana pravna zavest človeštvo npravno regenerirala. Pridružujemo se zato nazorom Vaše Svetosti, naj pogajanja vojskujočih privedejo kar je mo-

Pogreb polkovnega zdravnika dr. Praznika v Termine (dolina Asse) na meji Tirolske.

goče do sporazuma, da se z ustanovitvijo primernih varnostnih sredstev istočasno, medsebojno in sukcesivno na gotovo mero znižajo oborožbe na suhem in na morju in da se visoko morje, ki pripada po pravici vsem narodom, osvobodi od gospodstva ali nadoblasti posameznikov, da ga lahko vsi enakomerno uporabljajo.

Ker se popolnoma zavedamo miru ustanavljajoče važnosti sredstva, ki ga predlaga Vaša Svetost, naj se mednarodni spori razsojajo po obligatoričnih razsodiščih, da se tudi o tem predlogu Vaše Sve-

Grgar na Goriškem. — Vojni grobovi.

početka sem na enaki smoter, ki ga Vaša Svetost danes označuje za takega, po katerem naj se stremi, smo natančno proučili zadnje došle nam konkretne in praktične nasvete Vaše Svetosti in izvajamo sledeče zaključke:

tosti pogajamo.

Če se, kar najprisrčneje želimo, posreči, da se vojskujoči zedinijo tako, da se uresničijo vzvišene misli in se s tem zjamči neovirani nadaljnji razvoj avstrijski monarhiji, ne bo težavno, da se lahko za-

dovoljivo rešijo tudi druga vprašanja v duhu pravičnosti in obzirnosti in medsebojnih pogojev obstanka.

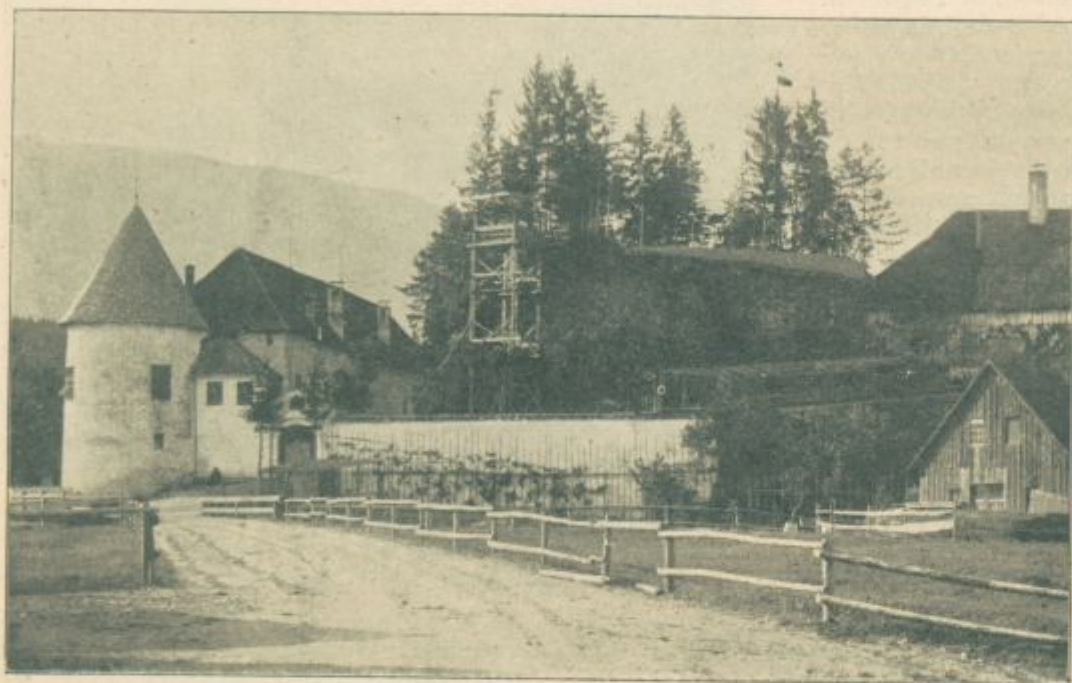
Ce se narodi sveta v smislu predlogov Vaše Svetosti prično miroljubno pogajati, lahko vzcveti trajen mir; narodi lahko dosežejo popolno prostost in naj prevzamejo lahko težka materialna bremena in se jim otvorijo novi viri blagostanja.

V duhu zmernosti in spravljivosti smatramo, da so predlogi Vaše Svetosti primerni temelj uvedbi pogajanj k pripravi vsem pravičnega in trajnega miru, in ži-

svoj ugled in svojo moč med evropskimi velesilami. — Avstrija naj bo zveza držav posameznih narodov pod našim cesarjem, ki si dajejo sami svoje postave in je vsak narod sam gospodar na svoji lastni zemlji. Posebno na jugu treba usodne narodne skupine za obrambo avstrijskih koristi.

Z bojišč.

Na Krasu je vse kakor pred velikim viharjem. Sovražnika pozvedujeta s patruljami in z letalci, kako se zbirajo armade. Zato je vsak dan na raznih krajih večjih ali manjših prask; tudi na tirolskem

Nekdanja graščina Vrbovec. K spisu: Tristoletni spomin itd. (Str. 38.)

vahno upamo, da bodo tudi naše današnje sovražnike prešinjale enake misli.

V tem smislu prosimo Vsemogočnega, naj blagovoli blagosloviti mirovno delo, ki ga je Vaša Svetost uvedla.

Čast nam je, da beležimo kot Vaši Svetosti zelo pokorni sin Karel I. r.

Cesarjevo pismo papežu je zanimivo, zaradi soglasja, ki družbi papeža in našega cesarja, glede želje po miru, za vse narode častnem in trajnem. — Tudi nemška vlada je odgovorila na papeževo pismo, a odgovor je sicer prijazen in poln spoštovanja do papeža, vendar pa le splošen in bo le malo pripomogel, da bi se kmalu pričeli pogajati za mir. Vendar pa pravijo, da se vrše še posebej mirovna pogajanja, po katerih je upati bližnjega zblizanja.

Državni zbor.

Zadnje dni septembra so se zopet zbrali poslanci v državnem zboru na Dunaju. Ministrski predsednik Seidler je zbornici naznanil v obširnem govoru namene nove vlade. Nam in vsem, ki ljubijo Avstrijo, ti načrti nove vlade niso všeč. Zdi se, kakor bi bila ta izjava nove vlade sestavljena v Berlinu in Budimpešti pred vojsko in od novih ministrov podpisana na Dunaju. Hvalijo v tej izjavi dualizem, o katerem vsak otrok pri nas ve, da je največja nesreča za Avstrijo. Krčevito se drži sedanje ustave, o kateri je dokazano, da ne zadovoljuje nobenega naroda v Avstriji. Vso izjavo preveva nemški duh, ki naj vlada v državi. Na tej podlagi v Avstriji ne pridemo do nobenega medsebojnega miru, ki je pogoj, da Avstrija ohrani

bojišču je čutiti živahnije gibanje. — Na ruskem bojišču so nemške čete zasedle utrjeno mostišče Jakobovo; sicer je pa na raznih ruskih bojiščih delavnost ruska precej živahna.

Na Flanderskem je sedaj najhuje. Tam Angleži trdovratno odrivajo Nemce z belgijskega obrežja; nastopajo z veliko premočjo, sicer ne dosežejo veliko, vendar se pri vsakem napadu nekoliko naprej pomaknejo.

Bati se je, da bo oktober še zelo krvav, ker se države ne morejo in nočejo odločiti za papeževo mirovno delo.

(Štiri slike cerkvene slavnosti k spisu: Tristoletni spomin itd. na tej strani.)

Doma.

Tristoletni spomin na škofa Tomaža Hrena v Marijinem gradu.

Zadnji dan meseca majnika t. l. (četrtak po Binkošti) se je izvršila v ljubljanski knezoškofijski graščini v Vrbovcu pri Mozirju na štajerskem sicer skromna, toda zelo pomembna slovesnost; izvršila brez šuma ob času, ko je divjala ob slovenski meji 10. soška bitka, a vendar zasluži, da izve zanje — dasi nekoliko pozno — širša slovenska javnost. Poročilo se je zakasnilo, ker smo ga hoteli pojasniti s slikami, ki smo jih prejeli šele te dni.

Graščina Vrbovec je sezidana na skalnatem obronku, za katerim se izliva Dreta v Savinjo. Na dvorišču te graščine, ki jo kaže prva slika od južne strani, kipi proti nebu kakih 15 metrov visok skalnat grič, in sicer od juga in zapada navpično, na severni strani pa je njegovo pobočje nekoliko nagnjeno in obrastlo z jelovjem, medtem ko se na vzhodni strani tišči grajskega zidovja. Na tem gričku je kljubovala v davnih časih vsemu svetu trdnjava ter zapirala sovražniku pot v Zadrebško dolino.

Z velikimi žrtvami je to graščino pred približno 300 leti pridobil ljubljanski škof Tomaž Hren, jo prekrstil v Arx Mariana = Marijin grad ter jo podaril škofijski menzi ljubljanski. — Znano je namreč, da je spadal tedaj celi gornjegrajski okraj pod ljubljansko škofijo, od katere je bil odločen šele leta 1787. ter priklopljen lavantinski škofiji.

V tej graščini je uprav pred 300 leti, to je dne 31. maja 1617, škof Tomaž Hren — kakor je zapisal sam v svojem dnevniku — priredil in blagoslovil kapelico, ki je pa v teku treh stoletij izginila brez vsakega sledu, tako da se sedaj niti ne ve, v katerem delu graščine je stala.

V spomin temu velikemu škofu, apostolu Slovencev, in izpolnjujoč obljubo graščinske uprave nasproti sv. Jožefu, ki je pomagal pri gospodarstvu gornjegrajskih graščinskih posestev, je sklenil knezoškof ljubljanski v soglasju s svojim kapitljem, v seji dne 17. februarja t. l., zgraditi na skalnatem gričku, kjer je stala nekdanja trdnjava, kapelico v čast sv. Jožefu.

V ta namen se je dne 30. aprila t. l. (v osmini novega godu sv. Jožefa) začelo z izravanjem grička in kopanjem temelja, ki se

je položil na živo skalo. Dela so napredovala v toliko, da je bilo mogoče prav ob tristoletnici slovesno blagosloviti in vložiti temeljni kamen. Za to funkcijo je dal prevzvišeni gospod knezoškof lavantinski, dr. Mihael Napotnik, radostno svoje dovoljenje prevzvišenemu

gospodu knezoškofu ljubljanskemu, dr. Antonu Bonaventuri Jegliču, ki se je dne 31. majnika (spremljal ga je kanonik Josip Šiška) pripeljal iz Ljubljane zjutraj ob osmih, ogledal za kapelico pripravljen prostor na planinici ter določil začetek blagoslovljenja za 10. uro. Stregli

so mu poleg spremljajočega ga kanonika čč. gospodje: dekan gornjegrajski, dva očeta frančiškana iz sosednjega Nazareta, trški župnik in kaplan rečiški in trški župnik mozirski.

Črni oblaki, s katerimi je močan piš zastrl nebo, so pretili motiti slovesnost, ki se je morala, kar je naravno, vsa vršiti pod milim nebom — ob njenem začetku. A vkljub temu je ostalo ves čas vedro, le pri škropljenju temeljnega kamena je nebo, kot v potrdilo blagoslova, porosilo nekaj kapljic.

Naslednje štiri slike predstavljajo posamezne trenutke sv. opravila na planinici, kjer je videti poleg knezoškofa, asistence in ljudstva na vseh tudi zasilni altar s podobo sv. družine na onem mestu, kjer bo stal svoj čas altar v kapelici. **Druga slika** kaže trenutek, ko knezoškof, stoječ poleg začetege zidu, v katerega bo vzdal temeljni kamen, blagoslovja sol in vodo. Na **tretji sliki** moli knezoškof, kleče z vso asistenco, litanije vseh svetnikov, proseč vse nebeščane za priprošnjo. Na **četrti sliki** škropi z blagoslovljeno vodo temelje in že zgrajeni del zidu. Na **peti sliki** pa nagovori knezoškof zbrane vernike, razloži v kratkih, jedrnatih besedah že zgoraj označeni namen in pomen pričete kapelice, izroči graščino Vrbovec v varstvo Marijino ter proglasi svoj sklep, da se odslej graščina Vrbovec imenuje: Marijin grad.

Po tem nagovoru je daroval prevzvišeni tiho sv. mašo, pri kateri so peli slovenske mašne pesmi goriški begunci, razkropljeni po vojski v okolici graščine Vrbovec, kjer je začasno našla zavetje nekaka njihova matica — Čevljarska zadruga iz Mirna.

Prav to in pa dejstvo, da je ta zadruga obljubila tudi prispevati k stroškom za zgradbo kapelice, daje slednji še nadaljnji pomen — pomen vojne kapelice, spomenika največje vseh vojn, kar jih je svet videl.

Svetega opravila se je udeležilo več sto vernikov iz bližnje okolice, domačih delavcev in beguncev, ki so napolnili griček okoli in okoli tlorisa nove kapelice do zadnjega kotička.

Po blagoslovljenju je bilo v Marijinem gradu kosilo, pri katerem je prevzvišeni gospod knezoškof v družbi gospodov duhovnikov - asistentov, dalje graščinskih uradnikov in poslovodje že imenovane zadruge prebil še par ur v prijaznem razgovoru. Zahvalil se mu je iskreno navzoči kanonik za izredno čast, ki jo je izkazal svojemu predniku, ker je dostojno proslavil spomin škofa Tomaža Hrena, moža, ki ima poleg habsburške dinastije največje zasluge za ohranjenje katoliške vere in ž njo slovenske narodnosti med Slovenci, ki ga pa žalibog premalo poznajo.

Marsikaj doslej še ne znanega o tem izrednem možu je ob tej priliki prišlo na razgovor, kar skrivajo listine po naših arhivih in kar naj izve tudi širša javnost.

Z vrnitvijo prevzvišenega g. knezoškofa v Ljubljano ob petih popoldne se je končala ta za ožji okraj, pa tudi za Slovence sploh pomembna slavnost.

Razno.

Nadomestki vrečevine ali jute. Vreče, vrvi in vrvce iz papirne preje so že zelo v rabi. V zadnji razstavi vojnih izdelkov v Belgradu so kazali tudi neke pletene, nagumirane trakove iz papirne preje, ki nadomeščajo pri zavitkih pečat, klej in vrvce. Na Švedskem in Norveškem izdelujejo že oddavna vrvi iz hmeljevih vitic, pri nas so začeli šele v vojnem času z nabiranjem vitic v Saaz-Ausdanskem okraju. Iz vlakna izdelujejo vreče. Za prihodnost pa ne kaže, da bi rabili vitice za vlakno, ker bi morali pridelovati dosti

Prijatelj ali sovražnik — ?

več hmelja, da bi nadomeščal s pridom juto; hmeljevo pridelovanje pa pride silno drago. Več upanja, da se razširi in obdrži, ima uporaba vlakna dalmatinskega lakotnika. Že dolgo so izdelovali Dalmatinci iz takega vlakna vrvi in debele tkanine. Vlakno je jako močno. Pripravljali so ga za prejo na ta način, da se je godil 3—4 tedne v morski vodi, potem je prišla terica pest vej in je tolkla ž njimi po ostrem kamnu, končno je valjala veje z nogama po obrežnem pesku. Priprosti način trenja so zdaj modernizirali. Profesor Richter je odmeril za gojenje samo 14 dni, ker je bilo vlakno v tako dolgem času premehko postalo; za trenje je uvedel Ulrikov stroj. Izdelovalni poizkusi so imeli lep uspeh. Napravili so motanje št. 8 in 12, ki se je porabilo deloma za čevljarske konce, deloma za tkanine. Simerinška predilnica za juto prede iz lakotnikovega vlakna močno blago za vreče. Lanena in jutna obrt se bosta pečali še nadalje z lakotnikovim vlaknom. Zastopniki jutne obrti so se izrekli, da nadomešča lakotnikovo vlakno docela jutno prejo. Prvo nabiranje lakotnikovih vej se je vršilo l. 1915., po misli vojnega ministra. Sam zase je bil prišel na to misel tudi dr. Bandl, tajnik drž. namestništva in okrajni glavar na otoku Braču, ki je uvedel po otoku

nabiranje lakotnika. Pozneje se je združilo nabiranje; nabrano so porabili za vojne potrebe. Zdaj ne nabirajo samo samoobsebi rastoči lakotnik, uvedli so tudi pridelovanje lakotnika. Kakor vrba odganja tudi lakotnik bolj dolge in bolj krepke veje, če mu odrežejo vrh. — Tudi vrbovo vlakno se je obneslo za prejo. Vrbno vlakno, ki odpade pri pletarstvu, bi prišlo torej prav ceno, če se obnese tehnični poizkus, ker se porabi letno ogromna množica vrbja za pletarstvo. Ako ne za drugo, bo vlakno porabno za nadomestek jute ali vsaj za primešanje k jutni ali laneni preji. Za prejo so hoteli pritegniti tudi svilnico (Seidenpflanze), ki raste na mokrih mestih v deželah med Savo in Dravo; njena svila pa se ni dala upresti, ker se lomi kakor steklo. Pri teh poizkusih pa so prišli na to, da je steblovo vlakno dobro za prejo in da se dobi lahko iz semena olje in milo za obrt. Svilnično vlakno nadomešča lahko bombaž in juto, listi vsebujejo 26 % kavčuka, kar je pa premalo, da bi uporabljali za obrt. — Na Nemškem preudarjajo, da bi pritegnili za izdelavo tkanin mahovje, oz. šoto. Pri tem bi prišlo najbolj v poštev vlakno suhopernika, ki tvori po mnenju vseučilišnega profesorja v Gradcu dr. Linsbauerja glavni del mahovja. Pri nas ne mislijo za zdaj en-

krat na to, mogoče pa v prihodnosti, saj so izdelovali pri nas že prejo iz šotnega mahu, in sicer na Dunaju v tovarni Zschörer l. 1898. Tovarna je izdelovala dobre vrvi, močne preproge, popir, lepenko in vato. Ustavila je svoj obrat, ker je bilo dobavljanje šote združeno s prevelikimi stroški. Morda se začne dobivanje na bolj cenen način, potem bi prišlo zopet na trg marsikaj, kar pogrešamo ali pa je tako drago, da ni za vsakega. — Začeli so zopet uporabljati tudi vlakno solnčničnih stebel.

Preskrbimo se s čajem. Ruski čaj je izginil skoraj s trga; kar nam ponujajo zdaj pod imenom ruskega čaja, je večinoma listje naših domačih grmov, dreves in rastlin. Za tak čaj pa nam ni treba trošiti denarja, ker si ga pripravimo lahko sami. Nabirajmo in sušimo! Porabne so vse zdravilne zeli. Najbolj podobne po okusu so pa ruskemu čaju prvenec (Waldmeister), jagodovo, brezovo, kopinovo listje, trava devetih grbov (Alchemilla), tropotec. Te zeli je pa treba tako sušiti, da dobe pravi okus. Gospa Schobacher si pripravlja čaj iz domačih zeli na tak-le način: Nabira samo mlado in čisto listje, in sicer ob suhem vremenu. Listje pregleda doma in strese na čist prt, kjer stoji v senci, dokler ne ovne do dobrega, ne sme pa biti še suho. Nato stlači listje v platnen žakliček, tam se krepko stisne, zaveže in ovije z volneno cunjjo. Nato obesi žakliček v topel senčnat prostor. Tako ostanejo 7 ur, potem jih strese vun in suši v senci prav do suhega. Tako listje je treba samo opariti, postati mora 10—15 minut. Pijača je izborne slasti in ugaja zdravju. — Kdor gre daleč vun na nabiranje, osuši lahko že na potu listje in ga stisne v žakliček. Stisnjeno listje se ugreje, pri tem se izpremene snovi.

Belo flanelo opereš. Na škaf čiste vode deni $\frac{1}{8}$ litra salmijaka in $\frac{1}{8}$ litra stearinovega olja; namoči flanelo, vleci jo po vodi, ne da bi mencala, izplakni, obrni narobe in posuši v senci.

Zmes.

Skrb za živali. — Gospodar (pri svinjaku, kjer je jedla suha svinja): Le glej, svinjica, da se hitro porediš, sicer te ne bomo o Božiču — zaklali. —

Vojaška govorica. — Korporal: Kaj ste vi doma? — Rekrut: Mesarja sin. — Korporal: To lahko reče vsaka šema, to je treba pokazati.

Framydol je sredstvo, ki pomalaja rast las tako, da rdeči, svetli in ovali lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzete 35 vin. več.)

Naroča se pri:
IVAN GRLOICH, drogerija pri angeli, BRNO
št. 365, Moravsko.

Suhe črno in rdečo **gobe** deteljo,

kumno, janež, repno, korenjevo, razna travna in druga domača semena, prazne vreče

kakor tudi vse vrste pridelkov
kupi: **SEVER & URBANČIČ**, LJUBLJANA, Wolf ul. 12

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik **JOSIP KLOVAR**